

ПЕРЦЕПТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Проблема особливостей і факторів оптимізації, підвищення ефективності міжсуб'єктної взаємодії, і міжособистісної перцепції зокрема, актуалізувалася зі стрімким переходом освітнього процесу у вищій школі до широкого використання технологій дистанційного навчання (ДН).

Разом з визнаними перевагами ДН, серед яких: доступність, можливості вибору індивідуальної траєкторії (як вектору, так ритму і швидкості просування по ній), використання значної інформаційної бази, сприяння розвитку творчого й інтелектуального потенціалу за рахунок самоорганізації та ін. [2], – науковцями визначаються і проблемні, такі, що викликають занепокоєння і тому потребують особливої уваги, аспекти ДН.

Серед останніх можна вказати на акцентоване у багатьох дослідженнях зменшення в умовах ДН можливостей щодо реалізації безпосередніх міжособистісних контактів, що «не лише викликає фрустрацію і зашкоджує ефективності ДН, а й ставить під загрозу сам сенс його використання» [цит. за 1, с.159], адже технічні засоби стають між учасниками навчального процесу, наслідком чого є посилення переживань ізольованості, самотності, що постає як проблема «дегуманізації», яка має не лише психологічний, але й філософський характер [там само]. На противагу – зусилля, спрямовані на створення особистісної орієнтованості, дружності, гостинності середовища, а також «залучення студентів у безпосередні, невідкладені інтеракції поліпшує результати учіння, що відбивається у результатах тестів, оцінках та почутті задоволення студентів» [1, с.160].

У цілій низці досліджень було виявлено, що безпосередній контакт з викладачем потрібний не лише для прояснення змісту матеріалу, що вивчається, але й для підтримки мотивації до навчання, а обмеженість безпосередніх контактів з одногрупниками в умовах ДН не дозволяє обговорити і, відповідно, вирішити емоційні труднощі, які об'єктивно пов'язані з дорослішанням і становленням особистості молодих людей [за 2].

Тому важливим є запит на реалізацію психолого-педагогічних підходів щодо здійснення міжособистісної взаємодії в умовах ДН у ЗВО, які б сприяли переживанню емоційного комфорту учасників освітнього процесу і водночас –

розвитку самостійності, організованості, інших важливих в умовах сучасного суспільства універсальних (soft-skill) компетентностей майбутніх фахівців.

Формування таких підходів має враховувати особливості психологічних і соціально-психологічних механізмів і закономірностей міжособистісного спілкування. Однією з таких особливостей є сприйняття руху. Відомо, що «характер руху – енергійний, спокійний, м'який, та і взагалі будь-який, притаманний живому організму – у багатьох випадках ефективно резонує з нашими перцептивними механізмами» [1, с.157]. Стосовно завдань саме навчальної діяльності відомо, що рух є сильним засобом для того, щоб привернути увагу, він може сприяти підвищенню мотивації [1, с.156]. Спілкування ж в умовах одностороннього зорового сприйняття під час синхронних форм ДН, а особливо в умовах асинхронних його форм, обмежене щодо перцепції міміки, жестів, пантоміміки партнерів по спілкуванню. Така взаємодія ускладнює реалізацію віддзеркалення, яка крім налагодження ефективного міжособистісного зв'язку, відіграє значну роль у розвитку самосвідомості, самооцінки особистості.

Важливий вплив на результати спілкування здійснюють такі механізми міжособистісної перцепції, як проекція, стереотипізація, каузальна атрибуція. В умовах ДН суттєво зменшуються можливості отримання такої, що у безпосередніх контактах мало усвідомлюється, але суттєво впливає і визначає рельєфність і точність сприйняття особистості, невербальної інформації, а також тих сигналів і інформації, що формують габітарний імідж людини. І тому учасники контактів, опосередкованих технічними засобами, легко можуть опинитися у полоні помилкових, викривлених власними проєкціями і стереотипами, уявленнями про причини дій, слів, оцінок один одного. Такі умови сприяють виникненню негативних емоцій, непорозуміння і є викликом особистісній зрілості, самокритичності, навичкам самоусвідомлення, саморегуляції і комунікативній компетентності особистості.

Також ДН вимагає від учасників доволі високого рівня розвитку навичок письмової комунікації, розвитку волі і самоорганізації, уміння надавати, формулювати запит і отримувати ефективний, прозорий зворотній зв'язок [3]. Фактично така форма освітнього процесу передбачає розвиток у суб'єктів – його учасників – цілої низки специфічних (відмінних від умов безпосередньої взаємодії) умінь і навичок, в тому числі й у сфері міжособистісних контактів. Усвідомлення їх важливості має бути відображене як у певних нормах взаємодії, очікуваних від учасників освітнього процесу, так і в організації ДН. Так сприяти ефективності міжособистісної перцепції у спілкуванні могла би

домовленість бути присутніми на заняттях під час їх синхронного проведення у форматі відео-конференцій із включеним двостороннім (багатостороннім) відеозв'язком. Також працювало би на ефективність спілкування в умовах ДН більш широке запровадження форм роботи, які передбачають використання синхронних засобів дистанційної освіти, проведення включених у години навантаження викладача індивідуальних та групових консультацій у синхронній формі, які найбільше з дистанційних засобів можуть компенсувати дефіцит безпосередніх контактів.

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія. за ред. М.Л.Смульсон. Кіровоград : Імекс-ЛТД. 2012. 240с.

2. Мельніченко С.В., Ржевський Г.М., Роганов В.П. Психологічно-організаційні особливості дистанційної форми навчання в сучасних умовах. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. Вип. 6. С.242-247. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2013_6_44 (дата звернення 08.10.2021).

3. Сивогракова З.А. Психологічний зміст і педагогічна роль зворотнього зв'язку в умовах дистанційного навчання. *Людина, суспільство, комунікативні технології : Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 90-річчю Українського державного університету залізничного транспорту, 15-16 жовтня 2020р.* Харків : ДІСА ПЛЮС, 2020. С. 171-175

ЦИГАНОВСЬКА Н.В., завідувач кафедри фізичної культури і здоров'я
Харківська державна академія культури

Харків, Україна

КІБЕРСПОРТ ТА КІБЕРСПОРТИВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

Україна все більше долучається до світових глобалізаційних процесів набуваючи характеристик інформаційного суспільства. Основною цінністю інформаційного суспільства є інформація та можливість вільного доступу до неї, а засобом розвитку інформаційних технологій та цифрової грамотності людей. Цифровізація, діджиталізація, оцифрування, віртуальна реальність, «хмарні» сховища, дистанційні технології, цифрові освітні інструменти... Цей перелік можна продовжувати. Але факт залишається фактом – інформаційні технології все глибше входять в наше життя, змінюючи уявлення навіть про